

การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในชุมชน

วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

An Application of the Buddha Dhamma to Solve Drug Problems in Watratsathatham Community, Phra Khanong District, Bangkok

¹พระครูวิบูลวรานุกิจ (ประทีป พันธุ์กัญ) และ ²พระมหาวิโรจน์ ธาระพุด
Phrakhru Wiboonwaranukit (Prateep Punkui) and ²Phramaha Viroj Taraput

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Thailand.

²Mahamakut Buddhist University, Thailand.

E-mail: ¹smupatep@gmail.com, ²non2518@hotmail.com

Received September 5, 2024; Revised October 23, 2024; Accepted October 25, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหายาเสพติดชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด และ 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ซึ่งประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนวัด ตัวแทนประชาชน และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ รวม 15 คน

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหายาเสพติดในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม ปัจจุบันมีน้อยลง เนื่องจากได้รับความร่วมมือในการแก้ไขปัญหายาจากผู้นำชุมชน วัด หน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด ประกอบด้วย ทิศ 6 อบายมุข 6 เบญจศีล เบญจธรรม และการคบมิตร และหลักธรรมอื่น ๆ เช่น ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความละเอียดรอบคอบ และความเกรงกลัวต่อบาป เป็นต้น การประยุกต์หลักธรรมในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม โดยการประยุกต์หลักทศ 6 ได้แก่ 1) การส่งเสริมความรักความเข้าใจอันดีระหว่างคนในครอบครัว 2) การส่งเสริมการให้ความเคารพต่อพระสงฆ์/ผู้สูงอายุ/ผู้ใหญ่/ครูอาจารย์ในชุมชน และ 3) การส่งเสริมการรวมกลุ่มเยาวชนเพื่อด้านยาเสพติด การประยุกต์ใช้หลักอบายมุข 6 ในการป้องกันปัญหายาเสพติด ได้แก่ 1) ชุมชนและครอบครัวสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องอบายมุข 2) ชุมชนจัดการสภาพแวดล้อมของชุมชนให้ห่างไกลจากอบายมุข การประยุกต์หลักเบญจศีลและเบญจธรรม ได้แก่ 1) ชุมชนไม่ส่งเสริมการจำหน่ายสุรายาเมาทุกชนิดในเขตชุมชน 2) ชุมชนร่วมกับหน่วยงานราชการกวาดล้างจับกุมผู้เสพยาและจำหน่ายยาเสพติด 3) ชุมชนร่วมกับหน่วยงานราชการจัดกิจกรรมครอบครัวผาสุก การประยุกต์การคบมิตร ได้แก่ 1) กิจกรรมกีฬาชุมชน 2) กิจกรรมจิตอาสาในชุมชน

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักธรรม; ยาเสพติด; จิตอาสา

Abstract

This article aimed 1) to study the state of drug problems in Watratsatthatham Community, Phra Khanong District, Bangkok, 2) to analyze the Buddhist principles for preventing and solving drug problems, and 3) to study the application of the Buddhist principles for preventing and solving drug problems at Watratsatthatham Community, Phra Khanong District, Bangkok by using a qualitative research method and collecting data from documents and in-depth interviews from key informants, which consist of 3 groups: temple representatives, people representatives. and representatives of government agencies, totaling 15 people.

The research study found that drug problems in the community of Watratsatthatham are fewer now because of the cooperation in solving problems from community leaders, temples, government, and private agencies with the participation of people in the community.

Dhamma principles applied to prevent and solve drug problems consist of the six directions, the six vices, the rules of morality and the five ennobling virtues, the friendships, and other dhamma such as honesty, gratitude, conscience, and moral deed.

An application of the Buddhist principles to prevent and solve drug problems in Watratsatthatham Community: The application of 6 directions to prevent drug problems in the community are: 1) promoting good understanding among family members; 2) promoting respect towards monks/elderly people/adults/teachers in the community and 3) promoting youth groups to fight drugs. The application of the 6 vices to prevent drug problems are: 1) Community and family giving knowledge and understanding about vices 2) to managing the community's environment away from vices. The application of the rules of morality and the five ennobling virtues are: 1) do not promote the sale of all types of intoxicating liquor in the community area. 2) The community cooperates with government agencies to strictly arrest drug users and drug dealers. 3) The community cooperates with government agencies to organize happy family activities. The application of friendship is 1) Community sports activities and 2) Volunteer activities in the community.

Keywords: An Application of the Buddhist Dhamma; Drug; Volunteer

บทนำ

สิ่งเสพติดหรือที่เรียกกันว่า “ยาเสพติด” ในความหมายขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization หรือ WHO) จะหมายถึง สิ่งที่เสพเข้าไปแล้วจะเกิดความต้องการทั้ง ทางร่างกายและจิตใจต่อไป โดยไม่สามารถหยุดเสพได้และจะต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ จนในที่สุดจะทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่อร่างกาย และจิตใจขึ้น สารหรือยาที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์ธรรมชาติหรือ จากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะ โดยการกิน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วจะทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น มีความต้องการเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเรื่อย ๆ ของยาทั้งยังมีลักษณะอาการอยากยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้ง ร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง รวมถึงทำให้สุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง

ชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนเมืองที่มีกลุ่มผู้มีรายได้น้อยอยู่อาศัย พบการแพร่ระบาดของยาเสพติดเกิดขึ้นในพื้นที่ ดังนั้นทุก ๆ คนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ซึ่งครอบครัวก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนต้องถือเป็นหน้าที่โดยตรงที่จะร่วมมือกัน ศึกษาหาความรู้ถึงพิษภัยของยาเสพติด (โกศลวงศ์สุวรรณ, 2543) ให้คำแนะนำบุตรหลานหรือวัยรุ่นซึ่งจัดว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงให้ทราบกลยุทธ์ต่าง ๆ ของผู้ขายยาเสพติด ตลอดจนการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับบุตรหลานทั้งหลายด้วยการทำให้ครอบครัวอบอุ่นด้วยวิธีการต่าง ๆ หากหน่วยเล็ก ๆ ของสังคม โดยเริ่มจากแต่ละครอบครัวของพวกเรา ก่อน ย่อมจะมีพลังในการต่อต้านการแพร่ระบาดของยาเสพติดในปัจจุบันได้อย่างยอดเยี่ยม และจะเป็นชัยชนะอย่างถาวรตลอดไป

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นคำสอนที่พุทธศาสนิกชนยึดถือ และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มีหลายประการ ได้แก่ อริยสัจ 4 ขรവാสนธรรม 4 ทิธ 6 สัมปติธรรม 7 อิทธิบาท 4 และ อปายมุข 6 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าเป็นหลักที่มีมาแต่ดั้งเดิมสมัยพุทธกาล ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ป.อ. ปยุตโต, 2564) การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดซึ่งใช้หลักการฟื้นฟู 4 อย่าง คือ การฟื้นฟูทางด้านร่างกาย การฟื้นฟูจิตใจ การฟื้นฟูสติปัญญากับด้านวิญญานและการฟื้นฟูด้านสังคม เพื่อให้ผู้ป่วยที่ติดยาเสพติดนั้นได้ปรับตัวทั้งทางด้านสภาพร่างกาย อารมณ์จิตใจ รวมถึงสภาพแวดล้อมให้แข็งแรง เพื่อจะต่อสู้กับอาการที่อยากเสพยา การบำบัดรักษาผู้ป่วยที่ติดยาเสพติดโดยการ นำหลักการช่วยเหลือดูแล และสนับสนุน หรือหากิจกรรมที่ทำร่วมกับทางชุมชนตัวเอง เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถช่วยเหลือให้ผู้ป่วยที่ติดยาเสพติดนั้นได้หลีกเลี่ยงและเลิกเสพยาได้ เพราะว่าสิ่งเสพติด และของมีเงินมาทุกชนิดนั้นเป็นสิ่งที่ทำลายครอบครัว สังคมและชุมชน (Damnoen et al., 2021)

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้แก้ปัญหายาเสพติดในชุมชนจะช่วยให้มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชนในการแก้ปัญหายาเสพติดคนในชุมชนเอง โดยชุมชนต้องร่วมกันตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนของตนเองเพื่อหาวิธีในการป้องกัน และแก้ปัญหายาเสพติดร่วมกัน ชุมชนจะเข้มแข็งได้นั้น คนในชุมชนต้องร่วมมือร่วมใจกันสร้างองค์กรชุมชนขึ้นมาเพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชน สร้างจิตสำนึกในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดของชุมชนด้วยตนเอง ให้ผู้กระทำผิดได้นำหลักพุทธธรรมให้เป็นเครื่องเตือนใจในการดำเนินชีวิตในสังคมไม่กล้ามากระทำความผิดซ้ำอีก (พระอธิการสุพิศ ทรงจิตร และ คณะ, 2562) สามารถประสบผลสำเร็จได้และเป็นวิธีการแบบระยะยาว เพราะเกิดจากจิตสำนึกของคนในชุมชนเองที่ต้องการหาวิธีที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหายาของชุมชนร่วมกัน สิ่งนี้จะเป็นพลังเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน(Klomkul et al., 2023)

บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์หลักธรรม และการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษา และเป็นแนวทางในการแก้ปัญหายาเสพติดของชุมชนอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหายาเสพติดชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

หลักธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

หลักพุทธธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนผู้วิจัยได้กำหนดหลักธรรมในการศึกษาไว้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ทิส 6

ทิส 6 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หมายถึง แนวทางในการดำเนินชีวิต ตามหน้าที่ซึ่งเป็นแบบแผนที่ดีในการดำเนินชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับคนในสังคม เริ่มจากคนในครอบครัว คนใกล้ชิด และคนในสังคมอื่น ๆ เป็นการวางรูปแบบการปฏิบัติที่เหมาะสมตามสถานภาพ และบทบาททางสังคมของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ประกอบด้วย ทิสเบื้องต้น คือ ทิสตะวันออก “ปรัถมิต” คือ บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย และผู้มีอุปการะอื่น ๆ ที่เลี้ยงดู ทิสเบื้องต้น คือ ทิสใต้ “ทักษิณทิส” คือ ครูบาอาจารย์ที่พำนักสอนวิชา ทิสเบื้องต้น คือ ทิสตะวันตก “ปัจฉิมทิส” คือ สามเณร ภรรยา ทิสเบื้องต้น คือ ทิสเหนือ “อุตตมทิส” คือ มิตร สหาย เพื่อน ทิสเบื้องต้น “อุปริมทิส” คือ สมณชีพราหมณ์ นักบวช แม่ชี อุบาสก อุบาสิกา คฤหัสถ์ และทิสเบื้องต้น “เหมฐมิต” คือ คนรับใช้ ลูกน้อง ลูกจ้าง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ป.อ. ปยุตโต, 2564)

ความสำคัญของทิสทั้ง 6 คือ การทำหน้าที่ในการดำเนินชีวิตให้สมบูรณ์ เพื่อให้คนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพื่อมีสุขทั้งทางกายและทางใจ การวางตนให้เป็นที่รักของผู้อื่น การมีน้ำใจช่วยเหลือแบ่งปันกัน เข้าใจในสถานภาพของตัวเอง และเข้าใจในสถานภาพของคนรอบ ๆ ข้าง จะส่งผลดีให้แก่ชีวิตช่วยให้ชีวิตดำเนินในทางที่สะดวก การคิดถึงตัวเองบ้าง คือเรื่องที่ดี แต่การคิดถึงคนอื่นบ้างคือเรื่องที่ดีที่ยิ่งใหญ่กว่าเสมอ พระสูตรนี้ ขวายุโรปเลื่อมใสกันมาก เพราะแก้ปัญหาสังคมได้ อันบุคคลควรปฏิบัติต่อกันในทางที่ดี ไม่เบียดเบียน ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ให้ตกลงไปในที่ชั่วและช่วยผสานสังคมให้เกิดความดีงาม (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2532)

บทบาทหน้าที่ตามทิส 6 ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ด้วยหน้าที่ของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความรัก ความเมตตา และความเอื้ออาทรต่อกัน ระหว่างผู้เป็นมารดาบิดากับบุตร ระหว่างผู้เป็นครูอาจารย์กับศิษย์ ระหว่างผู้เป็นภรรยากับสามี ระหว่างผู้ที่เป็นมิตรสหายที่หวังดีต่อกันและกัน ระหว่างผู้บังคับบัญชานายจ้างกับผู้ใต้แรงงานและลูกน้อง และระหว่างคฤหัสถ์กับบรรพชิต การสร้างปฏิสัมพันธ์กันและกันในสังคมมนุษย์ เป็นการสร้างความผูกพันให้เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ เพื่อมนุษย์นั้นจะได้มีสันติสุขได้ มีวิถีชีวิตที่ผาสุก เพราะอาศัยมนุษย์ที่อยู่ด้วยความปรารถนาและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่มนุษย์เอง การรู้บทบาทหน้าที่ด้วยการปฏิบัติต่อกันและกัน ทิส 6 นี้จึงเป็นหนทางปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบด้วยของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความรักและความเอื้ออาทรต่อกัน ระหว่างผู้เป็นลูกกับมารดาบิดา ระหว่างผู้เป็นครูอาจารย์กับศิษย์ ระหว่างผู้เป็นภรรยากับสามี ระหว่างผู้ที่เป็นมิตรสหายที่หวังดีต่อกัน ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้แรงงานและลูกน้อง และระหว่างคฤหัสถ์กับบรรพชิต

กล่าวโดยสรุปทิส 6 เป็นหลักธรรมที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลในฐานะต่าง ๆ กัน ซึ่งการที่บุคคลปฏิบัติตามหลักของทิส 6 จะทำให้ชีวิตมีความเจริญ มีความสุขทั้งตนเอง ครอบครัว และสังคมโดยรวม การที่บุคคลมีหลักทิส 6 ประจำใจและถือปฏิบัตินั้นก็ทำให้ไม่ไปกระทำการเหลวไหล หลงไปกับยาเสพติด ซึ่งทิส 6 นั้นสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้เป็นอย่างดี

อบายมุข 6

อบายมุข 6 คือ ช่องทางของความเสื่อม, ทางแห่งความพินาศ, เหตุย่อเย็บแห่งโรคภัย พิราฎในสังคาลสูตร พระสูตรนี้อยู่ในพระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งมีเนื้อหาที่พระพุทธเจ้าทรงได้แสดงแก่สังคาลคฤหบดี จึงตั้งชื่อตามชื่อบุคคลในพระสูตร โดยได้กล่าวถึงเรื่องของอบายมุข 6 ดังนี้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ป.อ. ปยุตโต, 2564)

1) การหมกมุ่นในการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท เป็นอบายมุขแห่งโรคะทั้งหลาย

2) การหมกมุ่นในการเที่ยวไปตามตรอกซอกซอย ในเวลากลางคืน เป็นอบายมุขแห่งโรคะทั้งหลาย

3) การเที่ยวคุมหฺรศพ เป็นอบายมุขแห่งโรคะทั้งหลาย

4) การหมกมุ่นในการเล่นการพนันอันเป็นเหตุแห่งความประมาท เป็นอบายมุขแห่งโรคะทั้งหลาย

5) การหมกมุ่นในการคบคนชั่วเป็นมิตร เป็นอบายมุขแห่งโรคะทั้งหลาย

6) การหมกมุ่นในความเกียจคร้าน เป็นอบายมุขแห่งโรคะทั้งหลาย

อบายมุข ทั้ง 6 ประการนี้ คือ การดื่มสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท, การเที่ยวกลางคืน, การเที่ยวคุมหฺรศพ, การเล่นการพนัน, การคบคนชั่วเป็นมิตร และ ความเกียจคร้านในการทำงาน พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้ เพื่อให้พุทธบริษัทได้เห็นโทษ ว่าเป็นไปเพื่อความเสื่อมจากประโยชน์มากมาย เนื่องจากอบายมุขทั้ง 6 เป็นทางเสื่อมแห่งโรคะทรัพย์ เสื่อมจากกุศลธรรม และขณะใดที่จิตเป็นไปกับสิ่งเหล่านี้ จิตย่อมเป็นอกุศล ถ้าหมกมุ่นกับสิ่งเหล่านี้มากเกินไป อกุศลย่อมเกิดมากขึ้น ทำให้เป็นผู้เห็นทางหรือเบือนหน้าหนีจากกุศลธรรม จึงเป็นเหตุให้เสื่อมจากประโยชน์ในทางโลกและเสื่อมจากคุณธรรมความดีงามอย่างสิ้นเชิง

กล่าวโดยสรุปหลักธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดหลักธรรมเพื่อวิเคราะห์ไว้ดังนี้ คือ ทิศ 6 อบายมุข 6 เบญจศีลเบญจธรรม และหลักการคบมิตร ซึ่งแต่ละหลักธรรมนั้นสามารถนำมาประยุกต์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนได้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัญหายาเสพติด

ยาเสพติดให้โทษเป็นปัญหาใหญ่ที่ทั่วโลกให้ความสำคัญในการป้องกันและปราบปรามเพื่อขจัดให้หมดสิ้นไปปัจจุบันรัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังโดยการเร่งปราบปรามผู้ผลิตผู้นำเข้าและผู้จำหน่ายยาเสพติดอย่างต่อเนื่องเพิ่มมาตรการในการควบคุมสารสำคัญและสารประกอบที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด รวมทั้งเพิ่มบทลงโทษผู้กระทำความผิด นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐหลายแห่งได้ร่วมกันรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดมากขึ้นซึ่งสามารถบรรเทาปัญหายาเสพติดในประเทศไปได้ในระดับหนึ่งอย่างไรก็ตามยาเสพติดเป็นปัญหาเรื้อรังที่มีมานานการปราบปรามยาเสพติดวิธีเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทั้งหมดการสร้างภูมิความรู้ให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนให้ทราบและตระหนักถึงภัยร้ายของยาเสพติดรวมทั้งการปลูกฝังหรือสร้างค่านิยมให้ต่อต้านยาเสพติดจึงเป็นการป้องกันปัญหายาเสพติดได้อีกวิธีหนึ่ง (สุพรรณิ จีระเวชเจริญชัย, 2543) ยาเสพติด หมายถึง ยาหรือสารเคมีซึ่งเมื่อเสพหรือฉีดเข้าสู่ร่างกายก็จะติดก่อให้เกิดพิษเรื้อรังทำให้ร่างกายและจิตใจโทรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525) หรือ วัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพแล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเป็นลำดับ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมถึงสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษด้วย แต่ไม่หมายรวมถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่ตามกฎหมายว่าด้วยยา

การใช้พุทธธรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้มีความเข้มแข็ง โดยใช้ภูมิคุ้มกันทางครอบครัวที่เป็นความรักความอบอุ่น ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ภูมิคุ้มกันจากสังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิคุ้มกันจากกัลยาณมิตร รวมถึงการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เกิดจากตนเองเป็นผู้กำหนด เยาวชนส่วนหนึ่งที่หลงเข้าไปเสพยาหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อาจเนื่องจากขาดความรักความอบอุ่น ขาดความรู้ความเข้าใจต่อสังคมเข้าใจว่าตนเองไม่มีคุณค่าและขาดความรู้ทางธรรมะพื้นฐาน หากเราต้องการแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดของเยาวชน เราจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าว เยาวชน ควรได้เรียนรู้ปรับทัศนคติมุมมองด้วยการใช้ปัญญาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาของตนเอง ใน

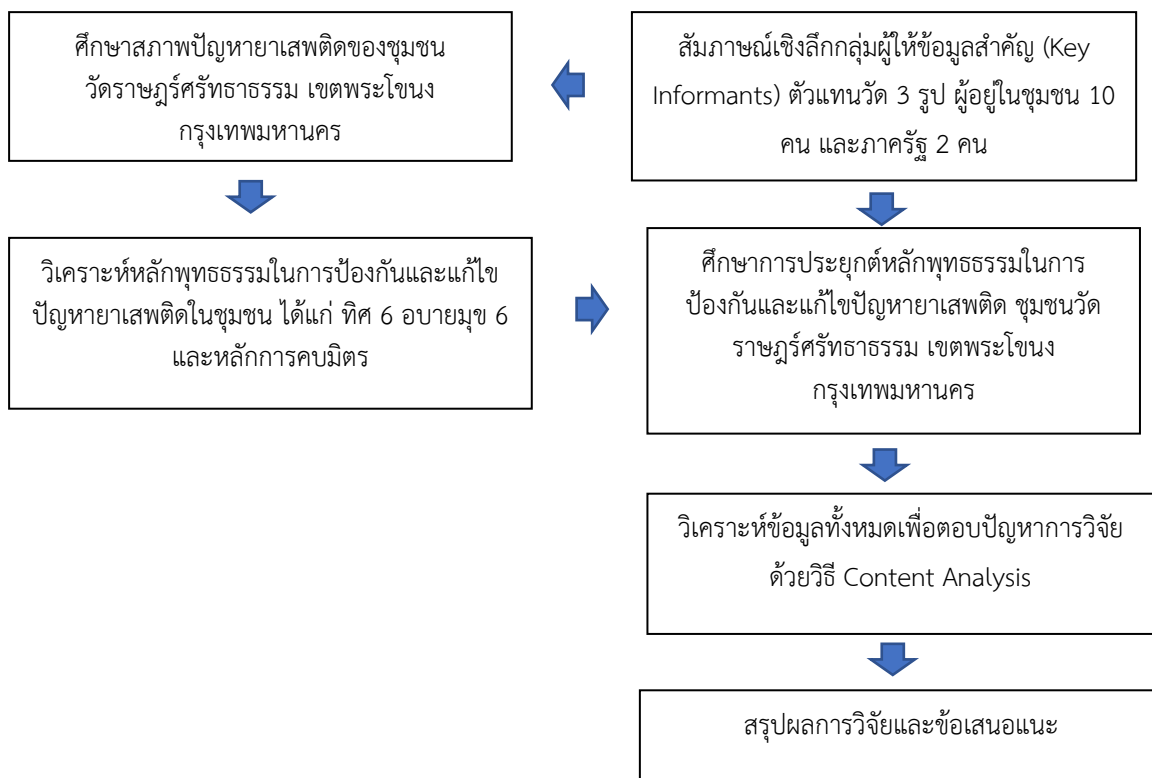
ด้านครอบครัว สังคม และเพื่อน ให้ประสานสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เสมือนเฟือง 3 ตัวขับเคลื่อนกลไกให้ทำงานในเวลาเดียวกัน (ประกาศิต ชัยรัตน์, 2560)

สรุปได้ว่า สารเสพติด หมายถึง สารหรือยาที่เป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติหรือจากการสังเคราะห์ซึ่งเมื่อบุคคลใดเสพหรือได้รับเข้าไปในร่างกายซ้ำ ๆ กันแล้วไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ เป็นช่วงระยะ ๆ หรือนานติดต่อกันก็ตามจะทำให้บุคคลนั้นต้องตกอยู่ในอำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้นทางด้านร่างกายและจิตใจหรือทางด้านจิตใจเพียงอย่างเดียวนอกจากนี้ยังต้องเพิ่มปริมาณเสพขึ้นเรื่อย ๆ หรือทำให้สุขภาพของผู้เสพเสื่อมโทรมลงและเมื่อถึงเวลาอยากเสพแล้วไม่ได้เสพจะมีการผิดปกติทางด้านร่างกายและจิตใจหรือเฉพาะทางจิตใจเกิดขึ้นในผู้เสพนั้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการป้องกันและแก้ปัญหาเสพติด ชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ทำให้ทราบถึงแนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้คนเสพยาเสพติด ซึ่งกลุ่มทฤษฎีจิตสังคมเชื่อว่า สาเหตุที่ทำให้คนเสพสารเสพติดนั้นมาจากปัจจัยภายนอกและภายใน ได้แก่ สภาพแวดล้อมสังคม อิทธิพลของครอบครัว อิทธิพลกลุ่มเพื่อน และคุณลักษณะภายในอันได้แก่ความเชื่อ ความนึกคิดและทัศนคติและยังพบว่า การงู้อะจากเพื่อนเป็นสาเหตุให้เกิดพฤติกรรมเสพยาเสพติดของกลุ่มวัยรุ่นอย่างมาก อย่างไรก็ตามการใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น ประกอบด้วยหลักธรรม เช่น อายุมุข 6 หลักทศ 6 หลักการคัมภีร์ในมงคล 38 ประการ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และโดยการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนวัด ตัวแทนประชาชน และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ที่มีความรู้เกี่ยวกับปัญหาเสพติดและการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ซึ่งประกอบด้วย พระภิกษุ จำนวน 3 รูป ประธานชุมชนและ และผู้อาศัยในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม จำนวน 19 คน และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 2 คน รวม 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสัมภาษณ์

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) โดยแบบสัมภาษณ์มีข้อความตามที่ได้จัดเตรียมไว้เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

- 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่มีความเที่ยงตรงและถูกต้อง
- 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานครโดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในตัวแปรตามด้านเนื้อหาของการวิจัยที่กำหนดไว้
- 3) ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อปรึกษาในการร่างแบบสัมภาษณ์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 4) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งแบบสัมภาษณ์ชุดนี้มี 4 ส่วน ได้แก่
  - ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
  - ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาเสพติดในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร
  - ส่วนที่ 3 การประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร
  - ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์

- 1) นำแบบสัมภาษณ์ให้กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อความเที่ยงตรงและถูกต้อง
- 2) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้ตรวจความถูกต้องของเนื้อหาประกอบด้วย
- 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) เอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2599 และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539

2) เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) ศึกษาจากอรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์งานวิจัย บทความ เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอันเป็นผลงานของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา

การรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) โดยผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และทำการนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้ทั้งจากเอกสารและภาคสนามมาวิเคราะห์โดยแยกแยะประเด็นที่ศึกษาหาสิ่งที่เหมือนและแตกต่างหรือมีความสัมพันธ์กับองค์ความรู้ต่อมาก็จะวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นนำผลวิเคราะห์ที่ได้มาพิจารณาความถูกต้องว่าสามารถตอบวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ เพื่อตอบปัญหาวิจัยและสรุปผลการวิจัยพร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

สภาพปัญหาอาชญากรรมในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

สถานการณ์ยาเสพติดในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม หรือชุมชนหมาหลง ซึ่งจากอดีตถึงปัจจุบันสามารถสรุปได้ดังนี้คือ 1) สถานการณ์ในอดีต ในอดีตยาเสพติดในชุมชนจะมีมาก โดยระบาดในหมู่เด็ก เยาวชน และวัยรุ่น ซึ่งวัยรุ่นนั้นจะเสพยาเสพติดเพราะมีความเชื่อว่าจะสามารถทำให้ทำงานได้มากยิ่งขึ้น (ยาบ้า) ขณะที่เด็กและเยาวชนที่ติดยานั้นส่วนใหญ่เกิดจากการอยากรู้อยากเห็น และอยากรลอง แต่เมื่อได้ลองแล้ว ทำให้ติดจนไม่สามารถเลิกได้ และเป็นปัญหากับครอบครัวและชุมชนต่อไป แต่หลังจากที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีการกวาดล้างอย่างเข้มงวดทำให้ยาเสพติดลดลงไปมาก ประกอบกับทางวัดและหน่วยงานภาคเอกชนได้เข้ามาให้ความรู้และช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จึงทำให้การลดลงของยาเสพติดเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น 2) สถานการณ์ในปัจจุบัน ปัจจุบันแทบจะเรียกได้ว่ายาเสพติดในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรมหมดไปแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาที่แก้ยาก แม้จะมีความร่วมมือจากหลายฝ่ายก็ตาม เพราะเป็นเรื่องของพฤติกรรมของคน การศึกษา ความรู้ความเข้าใจ และจิตสำนึกของทั้งผู้เสพและผู้ค้า และการเฝ้าระวังของหน่วยงานภาครัฐ และคนในชุมชนเองเพื่อให้เด็กและเยาวชนตลอดจนคนวัยแรงงาน ได้ห่างไกลจากยาเสพติด

การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม

จากการรวบรวมข้อมูล พบว่า การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมของชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปได้ 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านผู้นำชุมชน (2) ด้านสมาชิกในชุมชน (3) ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมในชุมชน และ (4) ด้านภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาอาชญากรรมในชุมชน

1) ด้านผู้นำชุมชน ผู้นำสามารถแบ่งการดำเนินงานเป็นแบบบูรณาการร่วม 3 ฝ่าย คือ ประธานชุมชนและผู้ช่วย ผู้นำศาสนา (หลวงพ่อดุสิตราษฎร์ศรัทธาธรรม) และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ (ผู้นำบารมี) โดยจะมีขั้นตอนการดำเนินงานการจัดการปัญหาอาชญากรรมในชุมชน ซึ่งผู้นำจะช่วยกันวางแผนจัดการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในชุมชน แล้วนำเสนอต่อสมาชิกในชุมชนโดยเริ่มจากการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการยาเสพติดในชุมชน ดังนั้นผู้นำทางการที่เข้มแข็ง จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมและผู้นำศาสนาจะ

เป็นบุคคลที่จะมาขัดเกลาคิดใจของผู้ที่ติดสารเสพติด ไม่ให้กลับไปเสพซ้ำ รวมถึงคนในชุมชนให้ความร่วมมือในการสอดส่องเป็นหู เป็นตาให้กับชุมชนในการสร้างความสงบเรียบร้อยต่อไป

2) ด้านสมาชิกในชุมชน การที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมทำงานร่วมกันที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการความร่วมมือ ร่วมใจ มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมาย รับรู้ถึงปัญหาและความต้องการไปพร้อมกัน รวมถึงการให้ข้อมูลข่าวสารหรือช่วยเหลือสอดส่องลูกหลานในชุมชนที่ติดสารเสพติด โดยต้องมารายงานตัวให้กับผู้นำชุมชนเพื่อให้มาอยู่ในศูนย์บำบัด และในกรณีที่ไม่ได้แจ้งกับผู้นำชุมชน ชุมชนมีสิทธิที่จะใช้กฎระเบียบของชุมชนในการลงโทษคนที่ไม่ได้ให้ความร่วมมือ การร่วมมือกันของสมาชิกในชุมชนจึงทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

3) ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมในชุมชน สภาพแวดล้อมของชุมชนมีผลต่อการบำบัดและรักษาผู้ติดยาเสพติด ตลอดถึงการลดยาเสพติดในชุมชนได้ โดยผู้นำชุมชนต้องหาสถานที่เหมาะสมในการเป็นสถานที่สำหรับการบำบัดผู้ติดยาเสพติดโดยเฉพาะในชุมชน พร้อมทั้งเตรียมสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อให้เยาวชนที่เคยติดยาเสพติดมาก่อนได้กลับเข้าสู่ชุมชนอย่างภาคภูมิใจ และผู้นำชุมชนต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการให้เด็กและเยาวชนที่มาบำบัดในศูนย์บำบัดกลับไปใช้ชีวิตได้ตามปกติ เช่นการจัดปัญหาหายาเสพติด การค้ายาเสพติดในชุมชน โดยที่มีผู้นำควบคุมไม่ให้ผู้ค้าเข้ามาในชุมชนเพื่อที่จะช่วยลดปัญหาหายาเสพติด เมื่อเราสามารถที่จะจัดให้เลิกค้ายาเสพติดแล้วผู้เสพยาที่จะเกิดขึ้นใหม่จะน้อยลง ถ้าเราสามารถจัดสภาพแวดล้อมแบบนี้ได้แล้ว จะทำให้ผู้ที่เข้ามาบำบัดนั้นสามารถกลับมาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่มีผู้ติดยาเสพติด ซึ่งจะทำให้การติดยาเสพติดลดลงตามลำดับ

4) ด้านหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องให้ความร่วมมือ ให้การช่วยเหลือทางด้านการอนุเคราะห์ศูนย์บำบัดและมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครกรุงเทพมหานคร (อสส.) มาให้บริการเพื่อเป็นการดูแลทางด้านสุขภาพของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในศูนย์บำบัด ซึ่งจะทำให้ทุกคนได้รับการดูแลเป็นอย่างดีและเจ้าหน้าที่อาสาสมัครกรุงเทพมหานคร (อสส.) มีการดูแลทางด้านการสนับสนุนเรื่องการรักษาต่าง ๆ นำมาให้กับเจ้าหน้าที่ที่ดูแลศูนย์บำบัดด้วย อีกทั้งเป็นการดูแลเบื้องต้นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐด้านสาธารณสุขของชุมชน ส่วนหน่วยงานราชการในพื้นที่ก็ได้สนับสนุนในเรื่องด้านค่าอาหารต่าง ๆ ให้กับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในศูนย์และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของการอำนวยความสะดวก เป็นต้น

การวิเคราะห์หลักธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

หลักธรรมที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ประกอบด้วย ทิศ 6 อบายมุข 6 เบญจศีลเบญจธรรม และการคบมิตร ซึ่งผู้ศึกษาได้นำเสนอรายละเอียดของหลักธรรมในบทที่ 2 อย่างไรก็ตาม หลักธรรมเหล่านี้สามารถประยุกต์เพื่อใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนได้ หากได้ศึกษารายละเอียดของหลักธรรมแต่ละหัวข้อจะพบว่ามี ความแตกต่างกันไป แต่สามารถนำมาพัฒนาและใช้ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ ดังนี้

ทิศ 6 เป็นหลักธรรมที่เน้นหน้าที่ของแต่ละบุคคลที่จะต้องกระทำและทำตอบแทนกัน โดยเป็นหน้าที่ในสังคม ซึ่งหากแต่ละคนได้ตระหนักถึงหน้าที่ร่วมกันในสังคม ซึ่งตนเองนั้นมีหน้าที่อะไรบ้างและได้ทำตามหน้าที่หรือบทบาทของตนเองที่ได้รับมานั้น ซึ่งบางคนอาจมีหน้าที่หลายบทบาท ต้องตีบทให้แตกและทำตามหน้าที่ของตนอย่างจริงจังและให้สามารถบรรลุความสำเร็จในทุกด้าน ซึ่งหน้าที่แต่ละหน้าที่นั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และเป็นประโยชน์ให้แก่กันและกัน และต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน ประกอบด้วยหน้าที่ของบิดามารดาต่อบุตรธิดา หน้าที่ของบุตรธิดาที่แสดงต่อบิดามารดา หน้าที่ครูบาอาจารย์ต่อศิษย์ และหน้าที่ของศิษย์ต่อครูบาอาจารย์ หน้าที่ของภรรยาพึงปฏิบัติต่อสามี และหน้าที่ของสามีพึงปฏิบัติต่อภรรยา หน้าที่ของภรรยาพึงปฏิบัติต่อสามี หน้าที่ของคณงานคนรับใช้พึงปฏิบัติต่อนายจ้าง และหน้าที่ของนายจ้างพึงปฏิบัติต่อลูกจ้าง หน้าที่ของสมณพราหมณ์หรือพระสงฆ์พึงปฏิบัติต่อฆราวาส และหน้าที่ของฆราวาสพึงปฏิบัติต่อพระสงฆ์ เหล่านี้ถ้าแต่ละคนทำตามหน้าที่ของตนแล้ว ก็จะสามารถช่วยกันแก้ไขปัญหายาเสพติดได้

อบายมุข 6 เป็นหลักธรรมที่ชี้ช่องของความเสื่อม ความไม่ดี ให้เห็นถึงโทษภัยของอบายมุข มีด้วยกันทั้งหมด 6 ช่องทางด้วยกัน คือการติดสุราหรือของมึนเมา การเที่ยวกลางคืน การดูการละเล่น การติดพนัน การคบคนชั่วเป็นมิตร และการเกียจคร้านทำงาน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ทำลายคนเรา หากไปหลงติดอยู่กับอบายมุขมีแต่ทางเสื่อมที่จะเกิดขึ้นกับตัวเท่านั้น หากทางเจริญไม่ได้ ดังนั้นการสอนให้เด็กและเยาวชนได้รู้ถึงโทษภัยของสิ่งเหล่านี้จึงเป็นช่องทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้

เบญจศีลเบญจธรรม เมืองไทยเป็นเมืองพุทธ พวกเรารู้จักศีล 5 มาตั้งแต่เกิดก็ว่าได้ เพราะเมื่อรู้ความเข้าโรงเรียนได้แล้วก็ถูกสอนให้รู้จักศีล 5 ศีล 5 แม้เป็นธรรมะที่ใกล้ตัวเรา และเราเองก็รู้จักเป็นอย่างดี แต่น้อยคนนักที่จะรักษาศีลให้ครบทั้ง 5 ข้อ ซึ่งก็คือการปฏิบัติตามธรรม 5 หรือเบญจธรรม อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักศีล 5 และคุณค่าของการรักษาศีล 5 ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้

การคบมิตร การคบมิตรนับเป็นหลักธรรมที่สำคัญมาก เพราะมีอยู่ในหลักธรรมอื่น ๆ เช่น ในอบายมุข 6 (การคบคนชั่วเป็นมิตร) ในมงคล 38 (การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต) เป็นต้น ซึ่งในหลักธรรมเรื่องการคบมิตรนั้น ได้แบ่งประเภทของมิตรออกเป็นหลายประเภท ซึ่งแต่ละประเภทรุ่นเราต้องใช้การพิจารณาว่าเพื่อนของเราคนไหนมีพฤติกรรมตรงกับข้อไหนบ้าง เพื่อจะได้มีความระมัดระวังในการคบหาสมาคมกับเพื่อนเหล่านั้น ดังนั้นหลักการคบมิตรจึงเป็นหัวใจสำคัญสำหรับวัยรุ่น ในการเลือกคบมิตร

การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม

การประยุกต์หลักธรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ การประยุกต์หลักธรรมเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด และการประยุกต์หลักธรรมเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดดังนี้

ส่วนที่ 1 การประยุกต์หลักธรรมเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชน

การประยุกต์ทศ 6 ในการป้องกันปัญหายาเสพติด

การประยุกต์หลักทศ 6 ในการป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ก่อนอื่นต้องทราบสภาพปัญหาของยาเสพติดในชุมชน ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่เกิดจากสภาพแวดล้อมทั้งด้านครอบครัว เพื่อน และสังคมภายนอก ดังนั้นการประยุกต์หลักทศ 6 ในการป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรมจึงประกอบด้วย

1) การส่งเสริมความรักความเข้าใจอันดีระหว่างคนในครอบครัว ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ชุมชนได้พยายามให้ครอบครัวสร้างการรับรู้ถึงโทษของยาเสพติดให้กับเด็ก และเยาวชนในครอบครัว ทั้งนี้เพราะบิดามารดาหรือพ่อแม่ เป็นทิศเบื้องหน้าของลูก คือห้ามปรามลูกจากความไม่ดีหรือความชั่วทั้งปวง ให้ลูกนั้นตั้งอยู่ในความดี ให้มีการศึกษาเพื่อสามารถมีสติปัญญารู้เท่าทันโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งท้ายที่สุดแล้วพ่อแม่ต้องหาภรรยาคู่ชีวิตที่ดีให้กับลูกและมอบทรัพย์สินสมบัติให้กับลูก ในขณะที่ลูกเองก็ต้องตอบสนองต่อพ่อแม่ด้วยการประพฤติตนให้อยู่ในกรอบของความดี โดยช่วยท่านทำงาน ทำตนให้เหมาะสมกับการเป็นลูกที่ดี เพื่อให้สามารถดำรงวงศ์สกุลได้อย่างไม่ต้องให้พ่อแม่กังวลนั่นเอง

2) การส่งเสริมการให้ความเคารพต่อพระสงฆ์/ผู้สูงอายุ/ผู้ใหญ่/ครูอาจารย์ในชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนได้จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เช่น การสรงน้ำพระ/ผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ หรือการจัดงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันมาฆบูชา เป็นต้น จนสามารถสร้างเป็นประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนเอง ทำให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงวัฒนธรรมประจำชุมชน และเข้าใจในชีวิตสามารถดูแลตัวเองให้ห่างไกลยาเสพติดได้

3) การส่งเสริมการรวมกลุ่มเยาวชนเพื่อด้านยาเสพติด ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ชุมชนได้จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กและเยาวชนในชุมชนมีกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน โดยมีหลักทศ 6 คือการคบมิตรที่ดี หรือทิศเบื้องซ้ายมิตร

สหาย ให้เด็กและเยาวชนได้เห็นถึงความสำคัญของการคบเพื่อน เพื่อนที่ดีสามารถจะนำพาเพื่อนไปสู่ทางที่ดีได้ คือ การป้องกันเพื่อนที่ประมาทให้รอดพ้นจากอันตรายต่าง ๆ ซึ่งอันตรายที่สำคัญสำหรับชีวิตเด็กและเยาวชน อันหนึ่งก็คือยาเสพติดนั่นเอง

การประยุกต์บายมุข 6 ในการป้องกันปัญหาเสพติด

ชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ได้ประยุกต์ใช้หลักธรรมบายมุข 6 ในการป้องกันปัญหาเสพติดดังนี้

1) ชุมชนจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องบายมุข โดยให้เด็กและเยาวชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน และมีผู้นำชุมชน ครอบครัว และพระสงฆ์ร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน ทั้งนี้โดยให้พระสงฆ์ให้ความรู้ในเรื่องของบายมุข เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของบายมุข

2) ครอบครัวส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเรื่องบายมุข และห้ามไม่ให้เด็กและเยาวชนเกี่ยวข้องกับบายมุขทั้งปวง คือหลังจากที่ชุมชนได้มีกิจกรรมเสริมสร้างความรู้เรื่องบายมุขแล้ว ทางครอบครัวต้องรับช่วงต่อโดยการติดตามประเมินผลและให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของบายมุขอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เห็นถึงโทษของบายมุข และทำตนให้ห่างไกลจากบายมุขต่าง ๆ

3) ชุมชนจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ห่างไกลจากบายมุข คือการไม่ทำให้ชุมชนเป็นแหล่งอบายมุข โดยกวาดขันไม่ให้มีแหล่งมั่วสุมของเด็กและเยาวชน การกำจัดการพนันทุกชนิดในชุมชน ส่งเสริมกิจกรรมที่ดีให้เด็กและเยาวชนไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการกีฬาต่าง ๆ ในชุมชน โดยความร่วมมือของผู้นำชุมชนร่วมกับคณะกรรมการชุมชนและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

การประยุกต์เบญจศีลเบญจธรรมในการป้องกันปัญหาเสพติด

กิจกรรมที่ชุมชนและครอบครัวได้ส่งเสริมเพื่อป้องกันปัญหาเสพติดในเด็กและเยาวชนในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร โดยใช้หลักเบญจศีลและเบญจธรรม มีดังนี้

1) ชุมชนไม่ส่งเสริมการจำหน่ายสุรายาเมาทุกชนิดในเขตชุมชน ทั้งนี้โดยขอความร่วมมือกับร้านค้าปลีกหรือร้านโชห่วยในชุมชนให้งดการจำหน่ายสุรา เบียร์ บุหรี่ ให้กับเด็กและเยาวชน

2) ชุมชนมีมาตรการร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกวาดขันจับกุมผู้เสพและผู้จำหน่ายยาเสพติดทุกชนิดในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นยาบ้า ยาไอซ์ ยาไอซ์ กัญชา ฝิ่น และเฮโรอีน เป็นต้น ทั้งนี้ถ้าเป็นผู้เสพที่เป็นเด็กและเยาวชนก็จะส่งสถานบำบัดต่อไป

3) ชุมชนร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมครอบครัวผาสุก โดยการส่งเสริมกิจกรรมระหว่างคนในครอบครัว โดยเฉพาะกิจกรรมของเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ให้ครอบครัวในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นครอบครัว และทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนในครอบครัว มีการแข่งขันและมอบรางวัลแก่ผู้ชนะในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น

4) จัดกิจกรรมประกวดครอบครัวตัวอย่าง เนื่องในวันสำคัญ เช่น วันแม่ วันพ่อ และวันครอบครัวในเทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น เพื่อให้คนในชุมชนมีกิจกรรมต่อเนื่อง

การประยุกต์หลักการคบมิตรในการป้องกันปัญหาเสพติด

ชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ได้มีกิจกรรมในการส่งเสริมการคบหาเพื่อนหรือการคบมิตรดังนี้

1) กิจกรรมการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในชุมชน เช่น การแข่งขันวิธีการกำจัดขยะในชุมชน การแข่งขันการทำชุดจากวัสดุเหลือใช้ (reuse) เป็นต้น ซึ่งทำให้เด็กและเยาวชนมีความคิดสร้างสรรค์ มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน

2) กิจกรรมการส่งเสริมจิตอาสาในชุมชน ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนทำกิจกรรมจิตอาสาภายในชุมชน เช่น การเยี่ยมบ้านผู้ป่วยติดเตียงเพื่อให้กำลังใจคนในชุมชน การช่วยเหลือผู้สูงอายุ การดูแลความปลอดภัยของเด็กเล็กในชุมชน เป็นต้น

3) กิจกรรมการส่งเสริมการรวมกลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ โดยส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนทำกิจกรรมด้านการกีฬาร่วมกัน เป็นกีฬาในชุมชน โดยมีผู้ปกครองเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน กิจกรรมดังกล่าวล้วนเป็นการประยุกต์หลักธรรมคือการคบมิตร เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รวมกลุ่มกันทำความดีและมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อคนในชุมชนของตนเอง มีความรักความหวงแหนชุมชน มีกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญคือการมีเพื่อนที่ดีซึ่งจะนำไปสู่หนทางที่ดีให้กับเด็กและเยาวชนเหล่านี้ด้วย

การประยุกต์หลักธรรมเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน

การประยุกต์ทศ 6 ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

การแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการประยุกต์หลักทศ 6 ในการแก้ไขดังนี้

1) ด้านครอบครัว การแก้ไขปัญหาดังกล่าว สิ่งที่ต้องคำนึงเป็นอันดับแรกคือการมีครอบครัวที่เข้มแข็ง เพราะหากครอบครัวไม่เข้มแข็งแล้ว ทุกปัญหาก็จะเข้ามาหา ดังนั้นการแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งของเด็กและเยาวชนหรือแม้แต่คนทำงานก็ตาม ก็ต้องเริ่มต้นจากการที่คนในครอบครัวให้การยอมรับปัญหาก่อน หลังจากนั้นจึงเริ่มลงมือแก้ไขปัญหาร่วมกัน ด้วยการให้กำลังใจกันและกัน ทศ 6 ได้ชื่อว่าเป็นหลักในการดูแลซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดาดูแลบุตร บุตรดูแลบิดามารดา จากนั้นจึงจะเป็นคนรอบข้างเข้ามาช่วยกันดูแล ไม่ว่าจะเป็นครู อาจารย์ พระภิกษุสงฆ์ เพื่อนหรือมิตรสหาย ซึ่งล้วนแต่เป็นทศ 6 ทั้งสิ้น ชุมชนวัดราชวรวิหาร เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ได้นำหลักทศ 6 มาประยุกต์ใช้ในการดูแลแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน โดยให้โอกาสกับผู้ติดยาเสพติดเข้าเป็นผู้ป่วยและรับรักษา ซึ่งครอบครัวจะเป็นจุดแรกที่เข้ามาดูแลร่วมกับคนในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนด้วยการออกกระเปาะเบาะแสบกเฝ้าระวังต่าง ๆ ให้คนในชุมชนได้รับรู้และปฏิบัติเป็นทิศทางการเดียวกัน

2) ด้านชุมชน สังคมและสภาพแวดล้อม เมื่อคนในครอบครัวได้ให้การยอมรับว่าลูกหลานตนเองเป็นผู้ติดยาเสพติดแล้ว กระบวนการต่อไปคือการรักษาหรือบำบัดผู้ติดยาเสพติด ซึ่งการรักษาหรือบำบัดนั้นต้องเริ่มจากครอบครัว นอกจากครอบครัวจะยอมรับในเรื่องของผู้ติดยาเสพติดแล้ว ครอบครัวต้องยินยอมให้ชุมชนเข้ามาช่วยในการกำกับดูแล เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของชุมชน ที่คนในชุมชนส่วนมากให้ความเห็นชอบ ชุมชนวัดราชวรวิหารได้กำหนดระเบียบของชุมชนว่าด้วยการบำบัดรักษาเยียวยาผู้ติดยาเสพติด ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดมีความรู้สึกแปลกแยกจากชุมชนอีกทั้งให้คนในชุมชนมีกำลังใจในการบำบัด และกลับคืนคนดีสู่สังคมต่อไป

การประยุกต์อบายมุข 6 ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

การแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการประยุกต์อบายมุข 6 เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้ สรุปได้ดังนี้

1) การให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของอบายมุขแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งหากเด็กและเยาวชนรับรู้และเข้าใจในเรื่องของอบายมุขและตระหนักถึงโทษภัยของอบายมุขแล้ว ก็จะทำให้เด็กและเยาวชนไม่เข้าไปสู่วงจรของอบายมุขต่อไป อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เด็กและเยาวชนเหล่านั้นประสบพบเจอต้องเป็นเหยื่อของอบายมุขไปแล้ว ดังนั้นจึงเป็นโอกาสที่ครอบครัวและชุมชนจะได้ช่วยกันชี้ให้เด็กและเยาวชนเห็นโทษของอบายมุขและหลีกเลี่ยงจากอบายมุขเหล่านั้นในที่สุด

2) ครอบครัวให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็กและเยาวชน การที่เด็กและเยาวชนได้หันหน้าไปหายาเสพติด หรืออบายมุขต่าง ๆ ล้วนเกิดจากการที่ครอบครัวขาดความอบอุ่น ขาดความรักความเข้าใจที่ดีจากคนรอบ

ข้าง ดังนั้น ในการที่จะแก้ไขปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนนั้น ครอบครัวจึงเป็นเสาหลักที่จะให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็กและเยาวชนเป็นอันดับแรก จากนั้นครอบครัวอื่น ๆ หรือสังคมต้องยอมรับเด็กและเยาวชนเหล่านั้นเข้าสู่สังคมต่อไป

ชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ได้แก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนด้วยการประยุกต์อบายมุข 6 มาแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของอบายมุข ชี้ให้เห็นโทษและประโยชน์ที่ได้รับจากการห่างไกลจากสิ่งที่เป็นอบายมุข ในขณะเดียวกันครอบครัวเองก็ต้องร่วมมือกับชุมชนเพื่อสร้างความรักความอบอุ่นให้เกิดขึ้นในครอบครัว เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีที่พึ่งสุดท้ายในการแก้ไขปัญหาของตัวเอง มีกำลังใจที่เข้มแข็งเพื่อจะหลุดพ้นจากวงจรอบายมุขต่อไป

การประยุกต์เบญจศีลเบญจธรรมในการแก้ไขปัญหาเสพติด

การแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนด้วยการประยุกต์เบญจศีลเบญจธรรมดังนี้

1) **จัดกิจกรรมค่ายธรรมะเด็กและเยาวชน** การจัดกิจกรรมค่ายธรรมะเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้เข้าถึงธรรมะในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งธรรมะขั้นพื้นฐานคือศีล 5 และธรรม 5 หรือเบญจศีลเบญจธรรม ซึ่งการจัดกิจกรรมดังกล่าวนี้เหมาะสำหรับเด็กและเยาวชน เนื่องจากไม่เครียดจนเกินไป และเป็นไปตามวัยของเด็กและเยาวชน มีกิจกรรมเสริมสนุกสนานในการสอนธรรมะให้กับเด็กและเยาวชนทำให้เด็กและเยาวชนมีความเพลิดเพลิน และได้ข้อคิดเตือนสติเตือนใจของตนเองไปโดยไม่รู้สึกตัว

2) **จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม** การปฏิบัติธรรมโดยบวชชีพรหมณ์เป็นที่นิยมในปัจจุบันเนื่องจากใช้เวลาไม่มากนัก และทำให้จิตใจสงบได้โดยง่าย ประกอบกับการคาดหวังถึงผลบุญที่จะได้รับ จึงทำให้เด็กและเยาวชนมีกำลังใจและความตั้งใจที่จะปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง

ชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม ได้ประยุกต์เบญจศีลและเบญจธรรม โดยการจัดค่ายธรรมะเด็กและเยาวชน และการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งวัดราษฎร์ศรัทธาธรรมได้ปฏิบัติสืบมาเป็นเวลายาวนาน นอกจากจะแก้ไขปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนได้แล้ว ยังเป็นการป้องกันเด็กและเยาวชนไม่ให้ตกไปเป็นเหยื่อของยาเสพติดอีกด้วย

การประยุกต์หลักการคบมิตรในการแก้ไขปัญหาเสพติด

การแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยการประยุกต์หลักการคบมิตร ดังนี้

1) **จัดกิจกรรมการทำงานเป็นทีม** ชุมชนและครอบครัวสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนร่วมกันทำงานเป็นทีม จัดการแข่งขันกีฬาให้เด็กและเยาวชนเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถรวมกลุ่มกันเป็นทีมและแสดงออกในทางสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างร่วมกัน

2) **จัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสา** ชุมชนและครอบครัวส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีจิตอาสา ร่วมกันดูแลชุมชนของตนเองให้มีความสะอาด นอกจากนี้การมีกิจกรรมจิตอาสายังเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และยังได้สร้างจิตสำนึกรักชุมชนของตนเอง เป็นคนเอื้อเฟื้อต่อสังคมโดยรวมอีกด้วย

ชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม ได้ประยุกต์หลักการคบมิตรด้วยการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมการกีฬาเพื่อต่อต้านยาเสพติด ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายให้เด็กและเยาวชนมีเพื่อนและชักนำไปในทางที่ถูกต้อง และส่งเสริมการทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อให้เด็กและเยาวชนชักนำเพื่อนของตนเองได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะอภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้

สภาพปัญหาเสพติดในชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม

ปัญหาเสพติดในชุมชนนับว่าเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทย ชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ก็เช่นกัน เป็นชุมชนหนึ่งที่มีปัญหาเสพติดแม้ว่าวันนี้จะแก้ไขได้แล้วก็ตาม แต่ก็ต้องช่วยกันณรงค์เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเหล่านี้กลับมาเกิดซ้ำขึ้นอีก เนื่องจากปัญหาเสพติดนั้นก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการลักขโมย ปัญหาการปล้นฆ่า วิ่งราว ชิงทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับรายงานสถานการณ์ยาเสพติดเฉพาะในประเทศไทย พบว่าในปี 2564 มีปริมาณยาบ้าที่เข้ามาในประเทศไทยเพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการทะลักเข้ามาจากเมียนมาไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีการจับกุมยาบ้าในภูมิภาคนี้เกือบ 172 ตัน โดยเป็นยาบ้าจำนวน 1,999 ล้านเม็ด สูงที่สุดนับตั้งแต่เคยมีการจับกุมมา ซึ่งเป็นสถิติที่สูงกว่าเมื่อ 19 ปีที่แล้ว 7 เท่า ที่มีการจับกุม 143 ล้านเม็ด และมากกว่า 29 ปีที่แล้ว 35 เท่า นอกจากนี้ยังมีการจับยาไอซ์เกือบ 79 ตัน แม้ว่าจะน้อยกว่าปี 2563 ที่จับกุมได้ 82 ตัน แต่ก็ยังเป็นสถิติที่สูงกว่าเมื่อ 19 ปีที่แล้ว 8 เท่า และมีจำนวนผู้เข้ารับการรักษาจากการเสพยาบ้าในปี 2564 อยู่ที่ 135,795 ราย และปี 2563 มีจำนวน 155,676 ราย ส่วนการแพร่ระบาดของยาเสพติดนั้น พบว่า มิติพื้นที่แพร่ระบาดยาเสพติด จากการประเมินสถานะหมู่บ้าน/ชุมชนของกระทรวงมหาดไทย ร่วมกับสำนักงาน ป.ป.ส. สำรวจหมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศ จำนวน 82,127 แห่ง พบว่าร้อยละ 39 ยังมีปัญหาเสพติด โดยหมู่บ้าน/ชุมชน จำนวน 3,449 แห่ง ยังมีปัญหาเสพติดมาก โดยเด็กและเยาวชน อายุระหว่าง 15-24 ปี มีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากที่สุด โดยสาเหตุของการเกิดปัญหาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน พบว่ามาจากหลายสาเหตุ จำแนกสาเหตุที่เกิดจากภายในจิตใจของตัวบุคคลเอง เช่น ความคิด ความเชื่อ ความรู้ ทัศนคติ ค่านิยม ทักษะการใช้ชีวิต นอกจากนี้ยังมีสาเหตุมาจากสิ่งเร้าของสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น ปัจจัยสิ่งแวดล้อมในสังคมที่มีอิทธิพล เช่น ชุมชน สถานศึกษา กลุ่มเพื่อน ครอบครัว เป็นต้น ทำให้เกิดการลอกเลียนแบบพฤติกรรมและเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การสนใจในการเริ่มต้นนำยาทางการแพทย์มาใช้ในทางที่ผิด เพราะอยากรู้อยากลอง ส่วนการแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานครนั้น สามารถสรุปได้ 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านผู้นำชุมชน (2) ด้านสมาชิกในชุมชน (3) ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมในชุมชน และ (4) ด้านภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาเสพติดในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญศรี ฉิรินัง ที่ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชนพื้นที่เขตหนองแขมกรุงเทพมหานคร” ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในชุมชนจำนวน 39 คน ผลการวิจัย พบว่า บุคคลในชุมชนที่มีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชนกลุ่มประชาชนและกลุ่มบุคคลของภาครัฐหรือภาคเอกชนที่ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานเพื่อดำเนินกิจกรรมในชุมชนนั้นโดยบุคคลทั้ง 3 กลุ่มมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันส่วนแนวทางการป้องกันสารเสพติดในชุมชนพื้นที่สรุปได้ 11 แนวทาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของประกาศิต ชัยรัตน์ ได้ศึกษาเรื่อง “หลักพุทธธรรมกับการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดของเยาวชน” พบว่า การใช้พุทธธรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจให้มีความเข้มแข็ง โดยใช้ภูมิคุ้มกันทางครอบครัวที่เป็นความรักความอบอุ่น ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ภูมิคุ้มกันจากสิ่งแวดล้อม ภูมิคุ้มกันจากกัลยาณมิตร รวมถึงการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เกิดจากตนเองเป็นผู้กำหนด เยาวชนส่วนใหญ่ที่หลงเข้าไปเสพยาหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อาจเนื่องจากขาดความรักความอบอุ่น ขาดความรู้ความเข้าใจต่อสังคมเข้าใจว่าตนเองไม่มีคุณค่าและขาดความรู้ทางธรรมะพื้นฐาน หากเราต้องการแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดของเยาวชน เราจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาดัง ๆ เยาวชน ควรได้เรียนรู้ปรับทัศนคติ มุมมองด้วยการใช้ปัญญาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหของตนเอง ในด้านครอบครัว สังคม และเพื่อน ให้ประสานสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เสมือนเฟือง 3 ตัวขับเคลื่อนกลไกให้ทำงานในเวลาเดียวกัน

การวิเคราะห์หลักธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

หลักธรรมที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ทิศ 6 อบายมุข 6 เบญจศีลเบญจธรรม และการคบมิตร โดยทิศ 6 เป็นหลักธรรมที่เน้นหน้าที่ของแต่ละบุคคลที่จะต้องกระทำและทำตอบแทนกัน โดยเป็นหน้าที่ในสังคม ซึ่งหากแต่ละคนได้ตระหนักถึงหน้าที่ร่วมกันในสังคม ซึ่งตนเองนั้นมีหน้าที่อะไรบ้างและได้ทำตามหน้าที่หรือบทบาทของตนเองที่ได้รับมานั้น ซึ่งบางคนอาจมีหน้าที่หลาย ซึ่งหน้าที่แต่ละหน้าที่นั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และเป็นประโยชน์ให้แก่กันและกัน และต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน ก็จะสามารถช่วยกันแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ ส่วนอบายมุข 6 นั้น เป็นหลักธรรมที่ชี้ช่องของความเสื่อม ความไม่ดี ให้เห็นถึงโทษภัยของอบายมุข มีด้วยกันทั้งหมด 6 ช่องทางด้วยกัน คือการติดสุราหรือของมีเมา การเที่ยวกลางคืน การดูการละเล่น การติดพนัน การคบคนชั่วเป็นมิตร และการเกียจคร้านทำงาน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ทำลายคนเรา หากไปหลงติดอยู่กับอบายมุขมีแต่ทางเสื่อมที่จะเกิดขึ้นกับตัวเท่านั้น หากทางเจริญไม่ได้ ดังนั้นการสอนให้เด็กและเยาวชนได้รู้ถึงโทษภัยของสิ่งเหล่านี้จึงเป็นช่องทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ และเบญจศีลเบญจธรรมนั้น พวกเรารู้จักศีล 5 มาตั้งแต่เกิดก็ว่าได้ เพราะเมื่อรู้ความเข้าใจโรงเรียนได้แล้วก็จะถูกสอนให้รู้จักศีล 5 ศีล 5 แม้เป็นธรรมะที่ใกล้ตัวเรา และเราเองก็รู้จักเป็นอย่างดี แต่น้อยคนนักที่จะรักษาศีลให้ครบทั้ง 5 ข้อ ซึ่งก็คือการปฏิบัติตามธรรม 5 หรือเบญจธรรม อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักศีล 5 และคุณของการรักษาศีล 5 ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ ส่วนการคบมิตรนับเป็นหลักธรรมที่สำคัญมาก เพราะมีอยู่ในหลักธรรมอื่น ๆ เช่น ในอบายมุข 6 (การคบคนชั่วเป็นมิตร) ในมงคล 38 (การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต) เป็นต้น ซึ่งในหลักธรรมเรื่องการคบมิตรนั้น ได้แบ่งประเภทของมิตรออกเป็นหลายประเภท ซึ่งแต่ละประเภทยังเราต้องใช้การพิจารณาว่าเพื่อนของเราคนไหนมีพฤติกรรมตรงกับข้อไหนบ้าง เพื่อจะได้มีความระมัดระวังในการคบหาสมาคมกับเพื่อนเหล่านั้น ดังนั้นหลักการคบมิตรจึงเป็นหัวใจสำคัญสำหรับวัยรุ่น ในการเลือกคบมิตร นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมอื่น ๆ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป เป็นต้น ซึ่งธรรมเหล่านี้เป็นธรรมพื้นฐานของชาวพุทธ และหากเพียงแต่กระตุ้นให้เกิดขึ้นซึ่งธรรมเหล่านี้ก็จะทำให้ครอบครัว และชุมชนมีความสุขได้อย่างแน่นอน

การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนด้วยการประยุกต์หลักธรรมที่เกี่ยวข้องมาปรับหรือใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้นำหลักธรรม 4 ประการมาศึกษา ได้แก่ ทิศ 6 อบายมุข 6 เบญจศีลเบญจธรรม และการคบมิตร ซึ่งพบว่าแต่ละหลักธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนจะหยิบยกหลักธรรมข้อใดมาเป็นแนวปฏิบัติหรือกิจกรรมให้เกิดขึ้นในชุมชน ในส่วนของชุมชนวัดราชบุรณศรีรัตนาราม การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ทางชุมชนโดยผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสนำปัญหาโดยอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนได้เข้ามาให้กำลังใจ ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องยาเสพติด และจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยการประยุกต์หลักธรรมเป็นแนวทางในการทำกิจกรรม ทั้งกิจกรรมการป้องกันปัญหายาเสพติดและกิจกรรมการแก้ไขปัญหายาเสพติด เช่นการประยุกต์หลักทิศ 6 ในการป้องกันปัญหายาเสพติด โดยได้มีกิจกรรมเหล่านี้คือการส่งเสริมความรักใคร่ของคนในครอบครัว การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์และผู้สูงอายุในชุมชน และการส่งเสริมให้รวมกลุ่มเด็กและเยาวชนด้านยาเสพติด เพื่อทำกิจกรรมด้านยาเสพติดร่วมกัน เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอธิการสุพิศ ทรงจิตร และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบำบัดและลดปัญหายาเสพติดของเยาวชนติดยาเสพติด: กรณีศึกษาวัดโนนสูงนาราม ตำบลโนนสูง อำเภอชุมพวง จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยและสาเหตุของการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนติดยาเสพติดในสังคมไทยปัจจุบัน เกิดจาก

สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น อิทธิพลจากเพื่อน ปัญหาครอบครัว ปัญหาของตัวเอง ช่วงเวลาที่เกิดภาวะเครียด ค่านิยมที่ผิดเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดและสื่อต่าง ๆ ที่ส่งผลในปัจจุบัน 2) หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบำบัดและลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำของเยาวชนติดยาเสพติด ดำเนินการโดยใช้หลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในลดปัญหาเพื่อให้ผู้กระทำผิดซ้ำได้รู้จักโทษของยาเสพติด เช่น อบายมุข 6 หลักทศ 6 หลักคบมิตร ในมงคล 38 ประการ เบญจศีลเบญจธรรม อริยสัจ 4 ขรवास 4 เป็นต้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดชุมชนวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์หลักธรรมประกอบด้วย ทศ 6 อบายมุข 6 เบญจศีลเบญจธรรม และการคบมิตร เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยขอสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในรูปของตาราง รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1-2 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชน

หลักธรรม	กิจกรรมการป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชน
1. ทศ 6	- ส่งเสริมความรักใคร่ของคนในครอบครัว - ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์และผู้สูงอายุในชุมชน - รวมกลุ่มเด็กและเยาวชนด้านยาเสพติด เพื่อทำกิจกรรมด้านยาเสพติดร่วมกัน
2. อบายมุข 6	- จัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องอบายมุขแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน - ส่งเสริมให้ครอบครัวให้ความรู้เรื่องอบายมุข - ผู้นำ และคณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็งร่วมกันป้องกันแหล่งอบายมุขในชุมชน
3. เบญจศีลเบญจธรรม	- ไม่ส่งเสริมการจำหน่ายสุราในชุมชน - กวดขันจับกุมผู้เสพ และผู้ขายยาเสพติดในชุมชน - จัดกิจกรรมครอบครัวผาสุก - จัดกิจกรรมประกวดครอบครัวตัวอย่างเพื่อให้คนในครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกันในการป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชน
4. การคบมิตร	- ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชน - ส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสาป้องกันปัญหายาเสพติด - ส่งเสริมการรวมกลุ่มเด็กและเยาวชนทำกิจกรรมด้านกีฬา
5. หลักธรรมอื่น ๆ	
- ความซื่อสัตย์	- ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความซื่อสัตย์สุจริต
- ความกตัญญู	- ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ
- ความละอายต่อบาป	- ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความละอายต่อบาป
- ความเกรงกลัวต่อบาป	- ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความเกรงกลัวต่อบาป

ตารางที่ 2 แสดงการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน

หลักธรรม	กิจกรรมการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน
1. ทิศ 6	- กิจกรรมการสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวในชุมชน - ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนร่วมกันบำบัดผู้ติดยาเสพติด
2. อายุมุข 6	- กิจกรรมให้ความรู้เรื่องอายุมุขให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชน - กิจกรรมให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็กและเยาวชนในชุมชน
3. เบญจศีลเบญจธรรม	- กิจกรรมค่ายธรรมะสำหรับเด็กและเยาวชนในชุมชน - กิจกรรมการปฏิบัติธรรมแก่คนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
4. การคบมิตร	- กิจกรรมส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของเด็กและเยาวชนในชุมชน - กิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาในกลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน
5. หลักธรรมอื่น ๆ - ความซื่อสัตย์ - ความกตัญญู - ความละอายต่อบาป - ความเกรงกลัวต่อบาป	- ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความซื่อสัตย์สุจริต - ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ - ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความละอายต่อบาป - ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความเกรงกลัวต่อบาป

สรุป

ชุมชนวัดราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ได้แก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนด้วยการประยุกต์อายุมุข 6 มาแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของอายุมุข ชี้ให้เห็นโทษ และประโยชน์ที่ได้รับจากการห่างไกลจากสิ่งที่เป็นอบายมุข ในขณะเดียวกันครอบครัวเองก็ต้องร่วมมือกับชุมชนเพื่อสร้างความรักความอบอุ่นให้เกิดขึ้นในครอบครัว เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้มีที่พึ่งสุดท้ายในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของตัวเอง มีกำลังใจที่เข้มแข็งเพื่อจะหลุดพ้นจากวงจรอบายมุขต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นแนวคิดหนึ่งที่สามารถปฏิบัติให้เป็นจริงได้ และหลายชุมชนได้ปฏิบัติและประสบผลสำเร็จ ดังชุมชนวัดราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ซึ่งจากการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือชุมชนสามารถนำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้กับชุมชนที่ประสบปัญหายาเสพติด เช่น กิจกรรมส่งเสริมการเล่นกีฬาของเด็กและเยาวชน กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมการทำงานเป็นทีม กิจกรรมส่งเสริมความรักความอบอุ่นในครอบครัว เป็นต้น

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนควรส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชน โดยจัดกิจกรรมการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งนี้เมื่อเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่จะได้เห็นกิจกรรมเหล่านี้ตั้งแต่ยังเล็ก ๆ และยึดมั่นในความถูกต้องดีงามของชุมชนต่อไป

3) ความสำเร็จของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเกิดจากความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งวัด ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความร่วมมือกัน

อย่างเป็นรูปธรรมด้วยการทำข้อตกลงความร่วมมือหรือ MOU เพื่อให้มีความต่อเนื่องแม้ว่าผู้นำของหน่วยงานจะเปลี่ยนบุคลากรก็ตาม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

- 1) ควรทำการศึกษาวิจัยในประเด็นนี้แต่เปลี่ยนเป็นชุมชนในต่างจังหวัดเพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนในชนบท
- 2) ควรทำการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อให้สามารถรวบรวมข้อมูลได้มากยิ่งขึ้น และค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
- 3) ควรศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบำบัดผู้ติดยาเสพติดในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- โกศล วงศ์สวรรค์. (2543). *ปัญหาสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- ประกาศิต ชัยรัตน์. (2560). หลักพุทธธรรมกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชน. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 22(1), 13-27.
- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564. *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 138 ตอนที่ 73 ก หน้า 1-80 (8 พฤศจิกายน 2564)
- พระอธิการสุพิศ ทรงจิตร, สุทัศน์ ประทุมแก้ว และ พระกัญจน์ แสงรุ่ง. (2562). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบำบัดและลดปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเยาวชนติดยาเสพติด: กรณีศึกษาวัดโนนสูงวนาราม ตำบลโนนสูง อำเภอชุมพวง จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์*, 4(2), 48-62.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2564). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 41). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เพ็ญอักษร.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2532). *พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุพัฒน์ อธิเวชเจริญชัย. (2543). *ยาและสิ่งเสพติดให้โทษ*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- Damnoen, P. S., Siri, P., Supattho, P. S., & Kaewwilai, K. (2021). The Development of Student Characteristics in According to the Nawaluk Framework of the Buddhist integration of Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College. *Asia Pacific Journal of Religions and Cultures*, 5(2), 126–135.
- Klomkul, L., Damnoen, S., Sawasdee, U., & Wilairatdanakun, A. (2023). Network Development of Buddhist Communication Innovative Space For Media Literacy of Thai Youths. *Journal of Namibian Studies: History Politics Culture*, 35, 919-935.